

Leo y escribo en mi lengua

Mixe Baja • Ayuuk

Ayuuk'aamëtsy
nyajmetya'aky mëët njaay

MEVYT ●●● Modelo
Educación
para la Vida
y el Trabajo

Créditos a la presente edición

Coordinación académica
Sara Elena Mendoza Ortega
Elisa Vivas Zúñiga
Flor María Kobe Guzmán
Carmen Díaz González
Javier Avelino Fernández
Luis Alavez Bautista

Autoría
María Guadalupe Morales Castellanos
María de Jesús Hernández Francisco

Asesoría académica y revisión técnica
Liv Kony Vergara Romani

Revisión de la escritura en mixe Baja
Godofredo Gervasio Santiago Martínez

Coordinación gráfica y cuidado de la edición
Greta Sánchez Muñoz
Adriana Barraza Hernández

Seguimiento al diseño
Ricardo Figueroa Cisneros
Jorge Alberto Nava Rodríguez

Seguimiento editorial
María del Carmen Cano Aguilar

Supervisión editorial
Marlik Mariaud Ricárdez

Revisión editorial
Agustín Escamilla Viveros
Hugo Fernández Alonso
Laura Angélica de la Torre Rodríguez

Diseño
Jorge Guillermo Aguilar Picasso

Diagramación
Mónica Montserrat Rivera Ochoa
Ricardo Pérez Rovira

Ilustración de portada
Cristina Niizawa Ishihara

Leo y escribo en mi lengua. Mixe Baja. MIBES 3. Vocabulario. D. R. 2012 ©Instituto Nacional para la Educación de los Adultos, INEA. Francisco Márquez 160, Col. Condesa, México, D.F., C.P. 06140.

Esta obra es propiedad intelectual de sus autores, y los derechos de publicación han sido legalmente transferidos al INEA. Prohibida su reproducción parcial o total por cualquier medio, sin autorización escrita de su legítimo titular de derechos.

ISBN *Modelo Educación para la Vida y el Trabajo*. Obra completa: 970-23-0274-9
ISBN *MEVyT Indígena Bilingüe con Español como Segunda Lengua*: 970-23-0500-4
ISBN *Leo y escribo en mi lengua*. Mixe Baja. MIBES 3. Vocabulario: 978-607-710-237-3

Impreso en México

Xyaj'ixp xyajmatoyajp

Ataa noky lx nejy ayuuk yakjaay je'e tyunaanpy koo pyupetëp je'e yakapëjpë mëët je'e mëjjeya'ay ajxy kapxyta'akpë je'e tu'kony'uunk MIBES 3 Ayuuk'aamëtsy nyajmetya'aky mëët njaay. Ayuuk, may metya'aky mëët kon metya'aky yejypy jim këxë'pë maa je'e Ayuuk jeya'ay y'ayuuk noky mëët maa Na'ap metya'aky noky jatu'un oy mwinjwë'ëwëp.

Maa ataa noky kujayë'ëy je'e metya'aky nkajatyajtunkpatëm, mëët jemy metya'aky tëë yajkojyë jatu'un m'ixëp m'apëkëp je'e omtsoo m'ayuuk metya'akyoty yajpatpë, jatu'un nej "apëky" o "apëjktuky" "kapxy metya'aky" o je'e kapxy tëkajtspë wintu'um akajpt to'okjaty nekxy tyu'ukmetya'akyë'ëy.

Ataa noky lx nejy ayuuk yakjaay jatu'un kyujayë'ëyë: maa je'e waats anajty mpataanpy metya'aky o kon metya'aky oy jinyat jaaypë ma'xytsonta'aky; maa je'e waats a'ooyp je'e yajpaatp yë'ë kapxy myetya'aktyëkë'ëy mëët awiink myëëtë nejy o maa y'atyunë'ëky.

Yajnatsiwëëpy

Kyapxtëëpy: Je'e tu'un xëë'ajp je'e jim tu'uk waats jaappë maa je'e noky, omya'xy kyujaayë'ëy, je'e nyakapxy nyametya'akypyë.

Y'atyunë'ëky: Je'e ëtsy nkapxtakaanpy maa yë'ë noky je'e xim yajnatsiwëëpy.

Yë'ë noky lx ney ayuuk yakjaay jwe'e y'atyunyë ney je'e myetya'aky ayuuk ajxy kyapxy majaty wiink kajpt yajpaaty jatu'un ëjts n'ojotaty koo miitsy myajmëjë'ëp myajmayë'ëp mëët je'e mjamyëëtëjk mëët je'e mmakunaaxtëjk.

N'ojotajpy ëjts koo ataa noky lx ney ayuuk yakjaay myajtunkpatëp maa je'e m'apëky je'e m'ayuuk jaay mëët xypyupetëp koo myajyekëp m'ayuuk kapxy.

¡Tyoskuju'uyëp koo kipxy mpatuny mpaxonta'aky!

A

A'atyunaxy'uunk

Kyapxtëëpy: Metya'aktëëpy tii je'e aja'anyaxy nyënëmypy maa yë'ë nej je'e m'apëkyëëpë tyuyo'oy maa yë'ë ayuuk jeya'ay y'ayuuk noky.

Y'atyunë'ëky: Janytyim tsopaatp koo m'ixëp yë'ë a'atyunaxy'uunk miinpë maa je'e noky ween oy m'ëxkapëp maa je'e apëkyë tyuyo'oy.

Apëjktuky

Kyapxtëëpy: Nepyat je'e apëky jim wya'xyë maa yë'ë Ayuuk jeya'ay y'ayuuk noky.

Y'atyunë'ëky: Je'e apëky maa yë'ë Ayuuk jeya'ay y'ayuuk noky tëkëëk apëjktuky miny.

Apëky

Kyapxtëëpy: Jim may nyametya'akpë o apëjktuky yajpaaty maa ataa noky tsojpy ween mpaaty nej je'e mkuwiyjëë yeekëp.

Y'atyunë'ëky: Maa yë'ë 2 apëky jwe'e ëjts n'apëjk je'e jim miinpë maa yë'ë nej kay m'atyunëp nyoky.

Ataa noky tsojpy

Kyapxtëëpy: Xynyamaapy nejj najtspatë'ëp je'e kuwiyjëë maa yë'ë mkapxtakyëë.

Y'atyunë'ëky: Maa je'e Ayuuk jeya'ay y'ayuuk noky tsëk ajxy yajmetyakëm maa myena'any ataa noky tsojpy.

Atyunë'ëky

Kyapxtëëpy: Ataa kon metya'aky je'e tyuunpy ween mnajwë'ëy paa mpanëkxyp o paa mpa'atuunpy.

Y'atyunë'ëky: Yë'ë atyunë'ëky yajpatpë nokyëxp oyëtsy yë'ë xypyupejty.

E

E'pëk pyata'aky

Kyapxtëëpy: Aja'anyaxy o këxyëwiinë jim pata'aky ween wiink jeya'ay ajxy y'eepy.

Y'atyunë'ëky: Jim Tëkaam janytyim y'oyëtsy n'ijxy maa yë'ë aja'anyaxy e'pëk pyata'aky.

Ë

Ëjts nje'ajtëm

Kyapxtëëpy: Këjwintuum je'e jeya'ay joot jwë'ënyty myëëtë mëët jim pyatsoony maa je'e kyutujt wyiinma'anyty ajxy tyu'ukë'ëy, nej y'ayuuk, maa myiiny kya'ay, maa nyaax kyajpt yajpaaty.

Y'atyunë'ëky: Je'e ëtsy nkajpt aja'anyaxy yajkëxë'ëpy yë'ë ëjts nje'ajtëm.

J

Jaay

Kyapxtëëpy: Je'e tu'un nyanëënpy koo metya'aky nokykyëxp yukjaayëp je'e këxyë wiin yaj'ijxp yajmatoyajpë o koo oy namatyii kapxy mkujayëwa'any.

Y'atyunë'ëky: Jaay kapxynakekpë noky tu'uk ween mtaj y'ixy jatu'un tsëk jamëm.

Ja'anyajxp ayuuk

Kyapxtëëpy: Jeya'ay kapxnajxyp o metya'aktëëpë je'e jaaypë wiink ayuuk, kyuwënta'ajpy ween kyatyëkatsy je'e yajwinjwë'ëwaanpy.

Y'atyunë'ëky: Je'e teetyjeya'ay Eusebio ja'anyajxp ayuuk je'e amaxanpë.

Ja'atsyonta'aky

Kyapxtëëpy: Ataa kapxy o kopkajpë xy'awaanëp nejj je'e kapxy metya'aky o noky xyëë.

Y'atyunë'ëky: Yë'ë ja'atsyonta'aky maa je'e ye'epy noky kap tsyip yajmetyaknë.

Jaay akontuky myëët

Kyapxtëëpy: Maa ataa tu'unpë jaay yë'ë kapxy tsujtuky yajmatoy, paatyëk, koo jim maa yony jaay kujk yajpaaty akony kyujayë'ëy myëët.

Y'atyunë'ëky: Jaay akontuky myëët ataa metya'aky: ka'ak.

Jaay tsujtukpyë

Kyapxtëëpy: Je'e tu'un xëë'ajp koo kon jaay matyii kyumayëëpy akontuky'aam yë'ë metya'aky myëët, paaty ataa kapxy to'ok tsujtuky yajmatoy.

Y'atyunë'ëky: Jaay tsujtukpyë myëët ataa metya'aky: le'k.

Jamyets koo

Kyapxtëëpy: Kapxy metya'aky jiipy maa yë'ë amataaxktekjoty wyitsyë nej tëë yajtuny majaty apëjktuky.

Y'atyunë'ëky: Jamyets koo: Je'e kapxynakekpë noky jwe'e kapxy metya'aky kujayë'ëy o aaw'aam myëët jatu'un aminy'axëpy niikyapxy mo'owëëp.

Jawyiin xëëkopk

Kyapxtëëpy: Je'e teety kopkajpë tyëjkjoty tēkaxyjaty je'e xyëëkopk ajxy ween tu'un yakaxkapyëë koo wyiink jeya'ay.

Y'atyunë'ëky: Yë'ë Juan jwe'e je'e jawyiin xëëkopk Pérez.

Je'e metya'aky yajtu'ukëëpy

Kyapxtëëpy: Kapxy o kon metya'aky maa je'e tyu'ukë'ëy je'e matijaty tyuny o tii tyuunpy.

Y'atyunë'ëky: Jaay'oyë'ëw yë'ë tu'uk metya'aky paaty koo kyamëëtë je'e metya'aky yajtu'ukëëpy.

Je'e yajkoj

Kyapxtëëpy: Jeya'ay je'e atyuunp o yajkojpë këxyëwiin.

Y'atyunë'ëky: Je'e yajkoj: Pascual Sánchez Gómez.

Je'e yakatyuunpë

Kyapxtëëpy: Jeya'ay je'e tunkajpë koo je'e kapxtakpëtëjk noky wii yajyakjaayëp je'e najty tëë y'apëky.

Y'atyunë'ëky: Jim maa ajxy kyapxta'aky npuya'ayëtsy je'e yakatyuunpë yë'ë noky.

Jotkukat je'e tëë m'apëky

Kyapxtëëpy: Ataa jaayëk mëjjeya'ay pyupejpy wenëk y'ëxkapëp, omtsoo'aanpy, tijaty tëë y'apëky.

Y'atyunë'ëky: Koo je'e 1 apëky kapxtakyëë myajmayëp mna'atsow jim maa yë'ë jotkukat je'e tëë m'apëky.

Jwetsyë

Kyapxtëëpy: Jwe'e myëët kapxy mëet motsyo'ont je'e tyuunp koo yakjamyetsëp je'e xëë, je'e po'o mëet je'e jumëjt koo jyatyëë o tyunyëë tijaty.

Y'atyunë'ëky: Kaj mjatyëkoyëp kujayë'ëw je'e jwetsyë maa je'e kapxynakekpë noky.

Jyëëxk'aam

Kyapxtëëpy: Tu'uk'aay je'e yajpatpë maa je'e noky wyiink jyëëxkëmaanpy.

Y'atyunë'ëky: Maa je'e noky jyëëxk'aam jimëtsy npata'any je'e xyajmatoyajpy pënaty je'e tëë yajkojy je'e yaj'atyunëk.

K

Kajpt metya'aky

Kyapxtëëpy: Kapxy metya'aky matyiijaty kajpt jeya'ay y'ixyë mëët kap ajxy nyajwë'ë pën tëë yajkoj.

Y'atyunë'ëky: Yë'ë kapxy metya'aky jata'a tëë nkapxtakëm kajpt metya'aky je'e.

Kapxta'akyo'oy jyumëjt

Kyapxtëëpy: Je'e xëë po'o nejj je'e kapxtakpë'ana'k ajxy kyapxta'aky.

Y'atyunë'ëky: Maa je'e xëë kujaayë'ënyty noky jim je'e kapxta'akyo'oy jyumëjt kyujayëëy.

Kapxy metya'aky

Kyapxtëëpy: Tu'uk metya'aky o may kyapxy kujayë'ëy. Je'e tyunaanpy koo xyajmatoyata'any, jatu'un tu'unpë, y'axtaapy nejj oy xyajwinjwë'ëwa'any.

Y'atyunë'ëky: Axta'aw maa je'e noky tu'pu'xy mëëtë je'e kapxy metya'aky xëë'ajpë "Ëjts nje'ajtëm".

Kon metya'aky

Kyapxtëëpy: Tu'ukmuky metya'aky yajpaaty je'e myëët kon kapxy oy yajwinjwëëpyë.

Y'atyunë'ëky: Pa'witsë'ëw je'e kon metya'aky nej je'e kapxy metya'akyjoty yajpaaty.

Kujayë'ënty noky je'e tëë m'ëxpëky

Kyapxtëëpy: Noky maa je'e yakapëjkkpë kyujaay motunytyë yë'ë kapxtakpë y'apëjky maa je'e ayuuk jeya'ay y'ayuuk noky.

Y'atyunë'ëky: Petyëë je'e yakapëjkkpë yajkëtëkëëy jaa wii yajna'ixëëpy je'e noky xëë'ajpë Kujayë'ënty noky je'e tëë m'ëxpëky.

M

10

May jaayjoty

Kyapxtëëpy: Yak'ayë'këk o xëënajxëëk, amataaxteek ataa mëët may jaay myëëtë jiipy metya'aky kujayë'ëy yajpaaty.

Y'atyunë'ëky: Je'e ntajëtsy janytyim myatnitsyojkëp koo y'axta'ap metya'aky jiip may jaayjoty.

Mayaxpë noky

Kyapxtëëpy: Noky kyapxy je'e mëjwoop mëjwijspë tu'uk o may jeya'ay ween ajxy myëjyo'oy myëjnaxy maa yajnama'ayë.

Y'atyunë'ëky: Axëëyëtsy je'e mayaxpë noky xynyamejtsy koo je'e pikena'k teety juntë jyatanyë.

Mëj letrë

Kyapxtëëpy: Tëkatsy ataa tu'unpë jaay kaj jatu'un nej yë'ë mutsk letrë, mëjjwëëpy yakjaay mëët yë'ë wyitsyë wiinkaty.

Y'atyunë'ëky: Je'e jeya'ay xyëë mëj letrë je'e myatsontaakpy.

Metya'aky kopkajpë

Kyapxtëëpy: Kon metya'aky janytyim tsopaatpë maa je'e kapxy metya'akyjoty.

Y'atyunë'ëky: Pa'witsë'ëw je'e metya'aky kopkajpë jim maa yë'ë kapxy metya'aky.

Metya'aky nakejxpë noky

Kyapxtëëpy: Kapxy metya'aky kujayë'ëy je'e tyuunp koo jeya'ay jakëm ijpë tsënaapyë noky yajnakexyëë, je'e jaay nej ajxy yajpaaty tii jajtëp tii tuunëp, ataa tu'unpë noky metsktu'u yajpaaty *formal* mëët *informal*.

Y'atyunë'ëky: Jata'a'ëtsy tëë n'apëky tijaty je'e metya'aky nakejxpë noky myanëkxyp.

Mnajwëëpy ijty koo

Kyapxtëëpy: Maa je'e amataaxtekjoty jim kyujaayë'ëy nejj yakoyëëwëp je'e yajmetya'akyë mëkaanpy.

Y'atyunë'ëky: Nèkë myajmetya'akëp je'e kapxy miinpë maa yë'ë amataaxtekjoty mënaanp "Mnajwëëpy ijty koo".

Mutsk letrë

Kyapxtëëpy: Tëkatsy ataa tu'unpë jaay kaj jatu'un nej yë'ë mëj letrë, mutsk jwëëpy yakjaay mëët yë'ë wyitsyë wiinkaty.

Y'atyunë'ëky: Jaay'oyë'ëw yë'ë mkapxy metya'aky paaty koo je'e akë mutsk letrë tëë myakjaay.

Myametsk xëëkopk

Kyapxtëëpy: Je'e taj kopkajpë tyëjkjoty tëkaxyjaty je'e xyëëkopk ajxy ween tu'un yakaxkapyëë koo wyiink jeya'ay.

Y'atyunë'ëky: Nyajjaayoyëwaanpyëtsy yë'ë nnoky kyapxypaaty koo je'e myametsk xëëkopk oy kyakujayë'ëy.

Myotsyo'ont

Kyapxtëëpy: Tu'ukjaty wiink majaty je'e aay yajpaaty.

Y'atyunë'ëky: Axta'aw maa je'e m'ayuuk jeya'ay y'ayuuk noky je'e myotsyo'ont 19.

N

Nej je'e m'apëkyëëpë tyuyo'oy

Kyapxtëëpy: Metya'aktëëpy nejy tuunk tyuyo'oy maa je'e ayuuk jeya'ay y'ayuuk noky.

Y'atyunë'ëky: Yë'ë Nej je'e m'apëkyëëpë tyuyo'oy mënit tyuny ween oy yajwyinjwë'ëy je'e tuunk miinp maa je'e apëjktuky.

Noky no'okë'ëy

Kyapxtëëpy: Aja'anyaxy'uunk matyii nokypëjp, koo tii ajxy nyo'oky, (pujxt atyuny je'e ajxy yajtuunpy koo noky kyapxy ajxy nyo'oka'any).

Y'atyunë'ëky: Maa je'e mayaxpë noky eep maa nyo'okë'ëy.

Noky tu'pu'xy

Kyapxtëëpy: Jiipy je'e pyatsoony maa je'e m'ayuuk jeya'ay y'ayuuk noky jatu'un oy m'ixëp m'ëpëp amëj'aam je'e kapxy metya'aky miinpë.

Y'atyunë'ëky: Axta'aw maa yë'ë noky tu'pu'xy mëëtë je'e kojykyapxy noky jatu'un na'atsow yë'ë yajtëëpyë.

Nyakapxy nyametya'aky maa yë'ë jaaypë

Kyapxtëëpy: Jim ataa metya'aky yajtunkpaaty maa je'e m'apëky yë'ë yajmetya'akyëë mëët je'e jaayëë.

Y'atyunë'ëky: Yë'ë nyakapxy nyametya'aky maa yë'ë jaaypë jim je'e tëë n'ijxëm maa je'e jaay ajxy nyajmapatëm.

P

Pën je'e tuunp

Kyapxtëëpy: Maa tu'uk metya'akyjoty, je'e tu'un nyanëënpý pën je'e tijaty tuunp.

Y'atyunë'ëky: Pa'witsë'ëw jim maa yë'ë tu'uk metya'aky tëë mjaay pën je'e tuunp.

Pya'jayë'ëy

Kyapxtëëpy: Ataa jiipy jyaayë maa je'e ja'atsonta'aky xyëë o koo jyakkujayë'ëyë wiink kapxy metya'aky.

Y'atyunë'ëky: Juwitswitit je'e pya'jayë'ëy maa yë'ë kapxy metya'aky.

T

Tii tyuunpy

Kyapxtëëpy: Ataa jim pyatsoony maa je'e tu'uk metya'akyjoty je'e nyakapxy nej najty tijaty kyëxë'ëky, tyuny mëët nejj o maa'aanpy yajpaaty Pën je'e tuunp.

Y'atyunë'ëky: Juwitswitit je'e tii tyuunpyë maa yë'ë mkapxy metya'aky.

Tu'uk wa'xy

Kyapxtëëpy: Je'e tu'un xëë'ajp tu'uk'ëy o tu'ukweenyty kujaayëy, janytyim oypë o tsopatpë.

Y'atyunë'ëky: Jata'a yajxonëtsy nmatooy je'e tu'uk wa'xy yajmetyakëp yë'ë yakapëjpë.

X

Xëë kujayë'ënty noky

Kyapxtëëpy: Ataa tu'unpë noky je'e tyuunpy koo xëë mkujaayëp pënaty mëjyo'opy mëjnajxp juntë'ajpë.

Y'atyunë'ëky: Yajmetya'ak yë'ë xëë kujayë'ënty noky jatu'un mteky'ixëp paa tëë ajxy nakëxyë nmejtsëm.

Xëëwitsy

Kyapxtëëpy: Jeya'ay xyëë mëët xyëëkopk omtsoo'aanpy kyujayë'ëy maa noky kyapxy, koo tii metya'aky nya'atsoy.

Y'atyunë'ëky: lx'eep paa myëët mxëëwitsy je'e metya'aky nakejxpë noky.

Xyaj'ijxp, xyajmatoyajp

Kyapxtëëpy: Jim ataa tu'uk'it yajpaaty maa je'e mnoky nyakapxy nyametyakpy mëët xy'awantëëwëp tii tyunaanpy je'e Ayuuk jeya'ay y'ayuuk noky.

Y'atyunë'ëky: Maa je'e Na'ap metya'aky noky nyajmetyaakëtsy je'e xyaj'ijxp xyajmatoyajp mënitëtsy najwëëy tii tu'un tyuunpy.

Y

Yajmetya'ak

Kyapxtëëpy: Nokoo mwinjwë'ëp jaa najty nyakapxypë yë'ë kapxy metya'aky mëët je'e tu'un tyuunpy koo omtsoo nimyanaxëëp maa myajmaayaty je'e yajmetya'akyëëpë.

Y'atyunë'ëky: Yajmetya'ak yë'ë yajna'ixëëpy noky jatu'un kapxtëw maa je'e mjamyëëtëjk wyiintuum ajxy.

Yajmetya'akyë mëkaanpy

Kyapxtëëpy: Kapxy matyii mëkaanpy ajxy yajmetyakpy oy jyaay mëët oy yajwyinjwë'ëy.

Y'atyunë'ëky: Tsopaatp koo je'e yakapëjkepë je'e kapxy metya'aky yajmetya'akëp mëkaanpy ween oy yajwyinjwë'ëy.

Yajna'ixëëpy noky

Kyapxtëëpy: Kapxy metya'aky je'e yukjaay, tu'ukjaty metskjatyaay miny maa nyametya'akypy nej mjukyajt mkwenta'atëp, kapxta'akyë, je'e xi'ik xonyë.

Y'atyunë'ëky: Maa ataa yajna'ixëëpy noky jwe'e ëtsy xyajmatoyajp nej njakyaajnëkxëptsy je'e nkapxta'akyë.

Yajnajwëëyëk

Kyapxtëëpy: Namana'any o metya'aky tu'ukmukypy miinp je'e tëëymetya'aky kuyu'utsy miny o janytyim tsip yajnajwëënyë paaty ajxy y'atyunyë ween m'ayëkëp mëët xëenajxëëk.

Y'atyunë'ëky: Mayëtsy je'e yajnajwëëyëk ayuuk'aam n'ixyë.

Yajnatsiwëëpy

Kyapxtëëpy: Je'e tu'un xëë'ajp je'e jim tu'uk waats jaaypë maa je'e noky, omya'xy kyujaayë'ëy, je'e nyakapxy nyametya'akypyë matyii ayy je'e yajpaaty.

Y'atyunë'ëky: Ok'eep jim je'e yajnatsiwëëpy maa je'e m'ayuuk jeya'ay y'ayuuk noky jatu'un ëxkap je'e motsyo'ont nakapxpë je'e 2 apëjktuky.

Yajwinmotowëëpy

Kyapxtëëpy: Je'e tu'un nyanëënpy manaa y'a'exë'ëy koo je'e yajmetya'akyë o jayëë yë'ë kapxy metya'aky myajtunkpatëëp.

Y'atyunë'ëky: Koo je'e yajwinmotowëëpy nkapxy janytyim oyëtsy nwinjwëëy maa je'e apëjktuky.

Ye'epy noky

Kyapxtëëpy: Mëjwiinnoky atyunyë o na'oymatyii këxp mëjwiinpë maa ajxy kyujayëp je'e omyëj letrë o aja'anyaxy mëët paaty y'atyunyë koo tijaty yakixy yajmatoyata'anyë ween jatu'un je'e ku'uk y'ixëp y'eepëp.

Y'atyunë'ëky: Oyëtsy nyajmetya'aknë je'e ye'epy noky wiiyukootsypë maa je'e n'uunkëtsy kyapxtaktëjk.

Yony metya'aky

Kyapxtëëpy: Naakjaty wya'xyaty je'e kujaayë'ëy mëj letrë myatsontakpy mëët puntë jak'awiink jaay myëët jatu'un je'e tu'uk wa'xy kyujayë'ëyë.

Y'atyunë'ëky: Maa ataa kapxy metya'aky yë'ë jawiin yony metya'aky janytyim tsyopaatp.

En este material, encontrarás un listado de palabras importantes que te ayudarán a comprender la lectura y la escritura de nuestra lengua, así como algunas variantes que se utilizan en otras comunidades. Por lo tanto, se considera de mucha utilidad para una mejor comprensión de los textos escritos.

Maa ataa noky may kapxy metya'aky mpata'any jim xypyupeta'any ween oy mwinjwë'ëy je'e ëjts n'ayuuk, mëët je'e mawiink ayuuk jeya'ay kyapxy. Paaty ataa noky tsyopaaty koo oyoy xypyupeta'any maa yë'ë mjaay.

DISTRIBUCIÓN GRATUITA

NAMËYAJT ATAA NOKY AJXY YEKY

ayuuk • mixe • ayöök • ayuujk • ayuk • ayuuk • mixe • ayöök • ayuujk

ISBN: 978-607-710-237-3

